

Skeptikud

kr σκεπτικός 'vaatlev, uuriv'

Kas on alust olla skeptiline?

Ajaloolis-kultuurilised kaalutlused:

igal ajastul ja igas kultuuris on enesestmõistetavad või usutavad erinevad arusaamad

Veenvus ei tähenda veel tõesust

Pyrrhon:

Veenvus ei tähenda veel tõesust, sest üks ja seesama ei ole kõigi jaoks veenev ning mitte alati veenev.

Veenvus sõltub tingimustest ja kõneleja isikust

Kolme liiki filosoofid

Sextus Empiricus:

“Ühed räägivad, et nad on tõe leidnud, teised arvavad, et tõe on võimatu leida, kolmandad otsivad teda. Neid, kes kujutavad ette, et nad on tõe leidnud, nimetatakse **dogmaatikuteks**, nagu näiteks Aristotelese, Epikurose ja stoikute järgijad; tõest kui tabamatust rääkisid Klitomachos, Karneades jt **akadeemikud**; otsijad on aga **skeptikud**. Seepärast ongi olemas kolme liiki filosoofiat: dogmaatiline, akadeemiline ja skeptiline”

Kas on alust olla skeptiline?

Psühholoogilised kaalutlused:

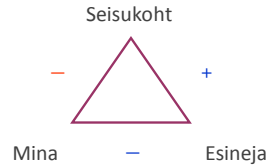
inimesi mõjutavad reklaam, osavad kõnemehed, nende endi emotsioonid

Viktoriin blondiinidele, umbes nagu miljonimäng

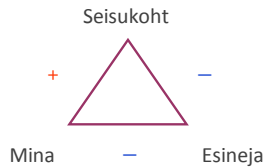
1. Kui kaua kestis 100 aastane sõda?
a) 116 aastat
b) 99 aastat
c) 100 aastat
d) 150 aastat
Blondiin jätab küsimuse vahele ...	4. Mis oli kuningas George IV õige nimi?
a) Albert
b) George
c) Manuell
d) Jonas
Blondiin otsib õiget vastust Internetist ...
2. Mis maalt on pärit Panama kaabu?
a) Brasiilia
b) Chile
c) Panama
d) Ecuador
Blondiin kasutab publiku abi ...	5. Mis loomalt on Kanaari saared oma nime saanud?
a) Kanaarilind
b) Känguru
c) Rott
d) Hüljes
Blondiin langeb mängust välja ...
3. Millal tähistavad venelased oktoobrirevolutsiooni aastapäeva?
a) Jaanuaris
b) Septembris
c) Oktoobris
d) Novembris
Blondiin helistab sõbrale ...	

Viktoriin blondiinidele, umbes nagu miljonimäng	
1. Kui kaua kestis 100 aastane sõda? a) 116 aastat b) 99 aastat c) 100 aastat d) 150 aastat	4. Mis oli kuningas George IV õige nimi? a) Albert
Õiged vastused:	
1. 100 aastane sõda kestis 116 aastat (1337-1453).	4. Kuningas George IV nimi oli Albert.
2. Mis maalt on a) Brasiilia b) Chile c) Panama d) Ecuador	5. Kanaari saared on oma nime saanud koeralt. Insula canaria tähendab ladina keeles 'koerte saar'
3. Millal tähistatakse oktoobrirevolutsiooni? a) Jaanuar b) Septembris c) Oktoobris d) Novembris	

Hoiakute kujunemine 1

Hoiakute kujunemine 2

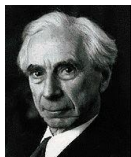
Skeptikute troobid (kr τροπος 'kõnekujund')

- Skeptikute troobid on argumendid, mis näitavad, et arusaamad ja seisukohad sõltuvad alati millestki
- Taolise sõltuvuse tõttu pole kunagi võimalik rääkida objektiivselt, st nii nagu asjad tegelikult on

1. Elusolendi eripära

Skeptikute troobid

“Ma olen tihti arutlenud, mida mõtleksid jõulupühadest kalkunid, kui nad oleksid võimalised mõtlema. Kardan, et nemad ei peaks seda sugugi rahu ja hea tahte ajaks”

Bertrand Russell
1872-1970

2. Inimese eripära

Skeptikute troobid

Seda illustreerib fragment filmist “Kabaree” (USA, 1972)

3. Seisund

Skeptikute troobid

Seda illustreerib üks öllereklaam

3. Seisund

Skeptikute troobid

Seda illustreerib ka fragment filmist "*Encore, veelkord encore!*" (Venemaa, 1992)

4. Asend, kaugus ja koht

Skeptikute troobid

5. Kogus

Skeptikute troobid

6. Kogemuse sagedus

Skeptikute troobid

7. Kultuur

Skeptikute troobid

Seda illustreerib fragment filmist "*Purskkaev*" (NSVL, 1988)

Näilisus ja tegelikkus

Skeptikud tegid vahet:

- üks asi on rääkida sellest, millised on asjad tegelikult
- teine asi on rääkida sellest, millised asjad minule näivad

Kindlalt saab igaüks rääkida ainult sellest, millised asjad temale näivad

Kas külm, nälg, haigus jms polegi halvad?

Sextus Empiricus:

“Me tunnistame, et mõnikord ta [skeptik] kannatab külma ja janu jms. pärast. Kuid tavalised inimesed kannatavad sellisel juhul kahekordselt: aistingu enda pärast ja mitte vähem selle pärast, et peavad seda seisundit loomuselt halvaks. Skeptik aga, hoidudes oletusest, et need seisundid on halvad oma loomuselt, vabaneb neist suurema rahuga kui teised.”

Pyrrhoni eluviis – vähemalt pärimuste kohaselt

- Mitte millestki ei hoidunud ta kõrvale, sattudes nii hädaohtudesse, olgu see siis vanker, järsak või koer. Hädaohtudest püüdsid teda kõrvale hoida ta sõbrad, kes teda saatsid
- Pyrrhon oli alati rahulik. ... Kord olevat tema õpetaja Anaxarchos soomülkasse kukkunud; Pyrrhon vaadanud seda rahulikult pealt. Inimesed hurjutanud teda selle pärast. Anaxarchos (kes siiski ära päästeti) aga kiitnud tema ükskõiksust

Otsustusest hoidumine ja hingerahu

Skeptikud

- 1) hoidusid otsustamast asjade loomuse üle, st hoidusid väitmast midagi selle kohta, millised on asjad tegelikult
- 2) ning saavutasid sel teel hingerahu

Looduse uurimine – milleks?

Sextus Empiricus:

“Kas skeptikutel tuleb loodust uurida? Jah, me uurime loodust, kuid mitte selleks, et selle tulemusel jõuda mingi dogma tunnistamiseni vaid selleks, et omada võimalust vastandada igale väitele looduse kohta samaväärne”

Teooria – praktika

Diogenes Laertios:

“Dogmaatikud väidavad, et skeptik on oma eluviisi juures nõus isegi oma isa ära sööma, kui seda nõutakse. Skeptikud vastavad sellele, et nad hoiduvad oma eluviisi juures küll dogmaatilistest küsimustest, kuid mitte igapäevastest ja tavalistest. Näib, et neis viimastes võib midagi eelistada ja millestki hoiduda, järgides tavalisid ja täites seadusi”

Kirjandus

- Filosoofia ajalugu. I. Antiik- ja feodaalühiskonna filosoofia. Tartu, 1947, lk 368–371, 432–439
- Meos, I. Antiikfilosoofia. Peatükke filosoofia ajaloost. Tallinn, 2000
- Salumaa, E. Filosoofia ajalugu I. Antiikfilosoofia. Tallinn, 1992